

Projectplan Ontwikkelproject Theaterfestival Boulevard

- versie 5 april 2019 -

Dit projectplan bestaat uit

- Theaterfestival Boulevard
- 2015-2018
- het 'beste festival'
- het 'meest innovatieve festival'
- BLVR&D
- ontwikkelvragen
- team
- evaluatie en verslaglegging
- tot slot
- toelichting op de begroting

THEATERFESTIVAL
BOULEVARD
'S-HERTOGENBOSCH

Theaterfestival Boulevard

Elf dagen lang presenteert Theaterfestival Boulevard 's-Hertogenbosch een staalkaart van het hedendaags podiumkunstaanbod: theater, dans, muziek(theater) en interdisciplinaire kunstvormen - voor een groot en nieuwsgierig publiek. Hartstochtelijke voorstellingen, inspirerende ontmoetingen en intensieve samenwerkingen. Samen maken zij de dynamiek van Boulevard, ieder jaar in augustus.

Boulevard biedt divers werk: groot- en kleinschalig, van teksttoneel tot installaties, toegankelijk en *cutting edge*. Boulevard kan alle podiumkunstvormen presenteren, omdat de hele stad het podium is. Er wordt binnen en buiten werk gepresenteerd; op (tijdelijke) podia, in musea, in de openbare ruimte en op locaties. Kunst precies op de plek waar de maker zijn kunst wil maken. Boulevard heeft een voorkeur voor beeldend en zinderend theater, met aandacht voor het hart, voor de overgave.

Het festival biedt hoogwaardige, eigentijdse en risicovolle podiumkunst uit binnen- en buitenland. De kern van de programmering bestaat uit aanbod uit Nederland en Vlaanderen. Veel Vlaamse gezelschappen zijn in Nederland uitsluitend tijdens ons festival te zien. Daarnaast is er een groeiend aanbod van verder weg.

Het programma toont kunst en actualiteit zo breed mogelijk. Kunsten in Nederland gemaakt, worden gepositioneerd naast/in breder perspectief. Het internationale werk resonanceert met het Nederlandse werk. De vele bezoekers van Boulevard krijgen een steeds aantrekkelijker en uitzonderlijker programmering. Een groeiend aantal internationale professionals bezoekt, 'gelokt' door het internationale deel van programma, het festival en krijgt een blik op een breed aanbod Nederlands en Vlaamse voorstellingen. Niet zelden leidt dit tot uitnodigingen voor internationale speelbeurten of samenwerkingen. Dit heeft grote waarde voor de Nederlandse en Vlaamse podiumkunstenaren die op het festival te zien zijn: speelmogelijkheden en samenwerkingskansen worden vergroot.

Boulevard's speerpunt is om zoveel mogelijk en zoveel mogelijk verschillende mensen te bereiken tijdens haar festival. Het festival is een plek waar iedereen zich kan en mag thuis voelen en kennis mag maken met het aangeboden programma. Het festival specialiseert zich daarom bewust in het bereiken van specifieke groepen en gemeenschappen waarvoor het (nu nog) minder evident is dat zij een festival bezoeken vanwege bijvoorbeeld sociaaleconomische redenen, culturele redenen of vanwege een fysieke beperking. Door specifieke drempels weg te halen, in gesprek te gaan en vooral ook te luisteren, wil Boulevard het festival zijn van en voor iedereen. De bezoekers van Boulevard, ca 140.000 per editie, zijn voor 50% bewoners van de stad en voor 50% liefhebbers en kunstprofessionals uit Nederland, Vlaanderen en zoals gezegd steeds vaker ook van verder weg.

De afgelopen jaren is mede dankzij een bijdrage van Brabant C Fonds gebouwd aan het festival. Met resultaat.

2015-2018

In het voorjaar van 2015 was Theaterfestival Boulevard een van de eerste aanvragers van het toen splinternieuwe Brabant C Fonds. Het festival diende een verzoek tot ondersteuning in om nieuwe ambities op drie terreinen te realiseren: internationalisering, publieksonwikkeling, talentontwikkeling.

In die tijd werden de voorgenomen resultaten over een periode van drie jaar beschreven:

- 2015
- 4 internationaal reizende producties in het programma, waarvan 3 NL premi res.
- nieuw verdiepingsprogramma
- intensievere ondersteuning nieuwe generatie

2016

- 4 internationaal reizende producties in het programma, waarvan 1 wereldpremiere en 2 NL premieres
- 6 NL/VL coproducties in het kader van JB500
- door-ontwikkelen van het verdiepingsprogramma met internationaal luik.
- internationaal bezoekersprogramma
- uitbouw ondersteuning nieuwe generatie vanuit nieuwe huisvesting in Pand 18 in samenwerking met Festival Cement.

2017

- 4 internationaal reizende producties in het programma, waarvan 3 NL premieres
- participatie in 1-2 internationale coproducties
- door-ontwikkeling van het verdiepingsprogramma
- intensivering van het internationale bezoekersprogramma ondersteund door Dutch Performing Arts
- werving van coproductiemiddelen en nieuwe circuits voor nieuwe generatie makers.

Niet onbelangrijk: met de eerste festivaleditie met steun van Brabant C Fonds, de editie van 2015, legden we het visitekaartje neer voor de (landelijke) adviescommissies die in het voorjaar van 2016 over onze meerjaren-aanvraag moesten oordelen. Met de impuls van Brabant C konden we een sterke editie 2015 organiseren, en dat werd (h)erkend door de adviseurs die positief oordeelden over de nieuwe beleidsplannen. Boulevard werd met prioriteit opgenomen in de regeling meerjarige festivalsubsidie van het Fonds Podiumkunsten voor de periode 2017 t/m 2020.

We stelden in 2017 in een evaluatiegesprek met het Brabant C Fonds vast, dat alle gewenste ambities gerealiseerd waren. Een aantal al eerder dan gepland.

- Op het gebied van talentontwikkeling werd in 2015 nieuwe huisvesting met repetitieruimten betrokken, de samenwerking met (10) Brabantse partners op het gebied van theater, dans en circus werd onder de naam PLAN geïntensiveerd en kreeg landelijke ondersteuning van Fonds Podiumkunsten en de Broedplaats 's-Hertogenbosch werd gestart. Daarnaast verbond Boulevard zich aan het jonge collectief Wild Vlees en vroeg het festival succesvol middelen voor een ontwikkelingstraject aan bij Fonds Podiumkunsten.
- Met betrekking tot publieksontwikkeling en contextprogrammering werd het Josephkwartier sinds 2016 een factor van betekenis. Deze plek voor ontmoeting en onderzoek is niet meer weg te denken in Boulevard en beïnvloedt het festival in sterke mate. Het aantal bezoekers aan deze plek is dermate groot dat er een nieuwe ruimte voor kleinere ontmoetingen nodig is, hierover later meer.
- De speciale doelgroep-marketeer die in 2015 kon worden aangesteld, werkte met de rest van het team aan de versterking van het bereik op niet vanzelfsprekende publieksgroepen. Boulevard wordt anno 2019 steeds meer beschouwd als specialist in een inclusieve publiekswerking door onder meer programma's voor mensen met weinig financiële middelen, auditieve of visuele beperkingen. Het festival wordt met regelmaat gevraagd om deze kennis te delen, praatjes te geven op symposia en als voorbeeld te dienen voor de sector.
- Boulevard heeft een plekje op de internationale markt ingenomen, zich metend met andere grote internationale festivals zoals Zürcher Theaterspektakel in Zurich, Tanz im August Berlijn, Gender Bender Festival Bologna en B.Motion in Bassano del Grappa. Deze festivals zijn tevens gesprekspartner geworden voor co-programmering en coproductie. De genoemde aantallen internationale producties in het programma, samenwerkingen en coproducties werden ruimschoots gerealiseerd. Het aantal internationale bezoekers groeide onder meer door een internationaal bezoekersprogramma in samenwerking met, en deels gefinancierd door, Dutch Performing Arts. Het festival werd in 2017 met 24 andere Europese festivals door de jury van de Europese Festival Associatie genomineerd voor een Europese festivalprijs voor 'beste festival'. En in 2017 startte het Europese samenwerkingsproject Performing Gender waar 5 Europese podia/festivals in participeerden en waarvoor geld ter beschikking werd gesteld door Creative Europe.

Naast het realiseren van de drie inhoudelijke doelstellingen werden ook de financiële ambities gerealiseerd, onder meer door de hiervoor genoemde Europese bijdrage. Ook de structurele landelijke bijdrage van Fonds Podiumkunsten, coproductiebijdrage inclusief, draagt bij aan een stevigere basisfinanciering voor Boulevard.

Het 'beste festival'

De hete festivaleditie van 2018 sloten we af met brede landelijke erkenning. Trouw schreef: *"Het lijkt geen twijfel: het Bossche theaterfestival TFB ontwikkelt zich tot het meest prikkelende, veelzijdige en gezellige theaterfestival van Nederland."* En als klap op de vuurpijl werd TFB het meest genoemd als 'beste festival' in de rijtjes van de Nederlandse en Vlaamse recensenten in het Theaterjaarboek 2018.

Het predicaat 'beste festival' is vanzelfsprekend iets om trots op te zijn. We merken dat TFB zijn plek in het (inter)nationale veld heeft gevonden. We merken het aan de lovende reacties op onze artistieke keuzes, het groeiend aantal aanvragen van makers uit verschillende generaties en disciplines die bij ons willen spelen, aan de verzoeken om (inter)nationale samenwerking. We merken het aan het groeiend aantal (inter)nationale bezoekers. We merken het aan de vanzelfsprekendheid waarmee TFB genoemd wordt in landelijke publicaties en 'lijstjes' en de manier waarop het festival als autoriteit wordt beschouwd waar het gaat over het verbinden van de 'grootste kunst' aan het 'grootste publiek'. Ook de internationale professionals, makers en programmeurs, benoemen dit als een unieke kracht. Choreograaf Mélanie Demers uit Canada benoemde dit als volgt: *"Normaal gesproken nodig ik het publiek uit in mijn zaal, in mijn wereld. De kunstenaar verwelkomt het publiek. Hier werd ik*

ontvangen door het publiek; ik mocht bij hen komen. Ik speelde niet eerder voor een zaal met 'gewone mensen'. Het was fantastisch."

2021-2024

De festivalorganisatie wil een volgende stap zetten en bereidt zich voor op de kunstenplanperiode 2021-2024. Op dit moment zijn er drie samenhangende lijnen waarlangs de plannen zich ontwikkelen. De lijnen laten zich samenvatten vanuit de gedachte *local – glocal* (stevige lokale worteling – grote internationale uitstraling) en het benutten van de unieke context die festival Boulevard vanwege schaalgrootte en gulzig publiek biedt.

1) versterking internationale programmering

Mede door de investering van Brabant C is Boulevard op de internationale agenda komen te staan. De volgende stap is om de positie te verstevigen. Wij willen meer samenwerken met internationale festivals om internationale kunstenaars te coproduceren en te programmeren. Waar we in 2015 voorzichtig startten met vier internationale producties, willen we in de nieuwe kunstenplanperiode jaarlijks zeker tien internationale producties programmeren. Wellicht ten overvloede: Vlaams werk wordt hierin niet meegerekend, dat beschouwen wij als reguliere programmering. Met een aantal internationale podia en festivals wordt samengewerkt binnen coproducties.

2) inclusieve werking

Boulevard is een festival dat er voor iedereen in de lokale en regionale omgeving wil zijn. De afgelopen jaren zijn gebruikt om zoveel mogelijk mensen toegang te geven tot kunst. Boulevard meent dat een volgende stap in het toegang geven is, om mensen mee te laten praten. Wij geloven dat kunst een middel kan zijn tot emancipatie en het uitspreken van het individu. Boulevard wil ruimte geven aan al die stemmen, en met name aan de stemmen die we nog niet horen. Boulevard kan als platform dienen voor maatschappelijke gesprekken die in het hedendaagse domein moeilijk gevoerd worden. De mentaliteit van de festivalorganisatie, die de laatste jaren borg stond voor grote stappen op het gebied van publieksontwikkeling, dient als basis voor verregaande ontwikkeling op het gebied van inclusiviteit. Niet alleen de afdeling marketing zet zich in om nieuwe groepen bezoekers te bereiken, ook (juist) de programma-afdeling stelt zich open voor bewoners/burgers door actief verbinding te zoeken, te luisteren naar verhalen, en de vertaling binnen de programmering te (laten) maken. Hierin wil Boulevard zich steeds meer specialiseren en aldus verder bouwen aan een kunstenfestival dat past bij de samenleving van nu.

3) internationale hotspot voor onderzoek en ontwikkeling

We voelen dat we door de samenkomst van een gulzig publiek en professionals uit alle windstreken een unieke basis hebben van waaruit nieuwe artistiek onderzoek, maar ook nieuwe vormen op het gebied van ontmoeting en presentatie kunnen worden onderzocht. Toen in 2018 dansmakers uit vijf Europese landen hun tenten opsloegen in 's-Hertogenbosch, en in de context van het festival werkten aan hun tweejarig onderzoek op het gebied van het Performing Gender project, merkten we dat de creatieve hotspot die het festival in augustus is, een perfecte context voor (artistiek) onderzoek biedt. Het delen van kennis met aanwezige kunstenaars, de mogelijkheid gedachten te toetsen aan een niet-professioneel publiek, de inspiratie die werk van derden biedt, allemaal ingrediënten die het onderzoek deden versnellen. De afwisseling van hoogwaardige artistieke input (de voorstellingen), ontspanning (samen dineren en ook dansen), een geconcentreerde werkomgeving (studioruimte) en open reacties (van bezoekers) zorgt voor een unieke omgeving. Het is niet vreemd, dat diverse internationale samenwerkingsverbanden tijdens het komende festival aanwezig willen zijn om in de Boulevard-context te werken.

De drie voornoemde lijnen staan niet los van elkaar. De kunst beïnvloedt de samenleving. De samenleving beïnvloedt de kunst. Boulevard wil open zijn naar kunst en naar samenleving. Wil de beste kunstenaars samenbrengen met een reële afspiegeling van de samenleving. Omdat de beste kunstenaars het verdienen dat hun geëngageerde werk bij zoveel mogelijk mensen terecht komt. Omdat samenleving-breed men de ruimte moet hebben de beste kunst te bezoeken.

Het 'meest innovatieve festival'

Theaterfestival Boulevard kenmerkt zich door haar Bossche gastvrijheid en Brabantse hang naar collectiviteit en verbeelding. Geen enkel ander groot kunstenfestival in het land kan rekenen op zo'n gretig, kritisch en geëngageerd publiek als wij in Noord-Brabant. Ook onderdeel van de Brabantse mentaliteit is de wil om te onderzoeken en te innoveren. Het afgelopen jaar was Brabant hofleverancier van de MKB-innovatie top 100. Op medisch-technisch gebied is Brabant goed vertegenwoordigd op de landelijke en internationale markt, net als met design. Boulevard sluit met haar onderzoekende, sociale en artistieke kwaliteit als podiumkunstenfestival bij deze beweging aan en ambieert het meest innovatieve podiumkunstenfestival te worden.

In aanloop naar het nieuwe kunstenplan 2021-2024 - preciezer: in aanloop naar het ontwikkelen van het beleidsplan voor deze periode in het najaar van 2019 - wil Boulevard drie aspecten van haar (mogelijke) werking nader onderzoeken. Tijdens Boulevard 2019 wil de festivalorganisatie deze beschreven ambities middels pilotprojecten toetsen. Hoe kan Boulevard van het 'beste festival' het 'meest innovatieve festival' worden? Zijn de nu bestaande ideeën daaromtrent passend / effectief?

We vertrekken bij de (inter)nationale programmering van hoge kwaliteit en bij ons publiek: een groot en breed publiek van professionals, liefhebbers én (en daar onderscheidt Boulevard zich van collega-festivals) bezoekers met relatief weinig kijkervaring. Boulevard wil zich ontwikkelen tot het meest innovatieve festival waar de ontmoeting tussen kunst en maatschappij, kunstenaar en bezoeker ruimte krijgt. Boulevard wil niet enkel geprezen worden als hoogwaardig kunstfestival, maar óók als een hub waar de kunst nadrukkelijk zijn rol als uniek domein tussen andere domeinen pakt. Een festival als publieke ruimte, waar kunst een middel kan zijn tot ontmoeting; een artistieke katalysator als lijm tussen de verschillende lagen en vragen van burgers en de maatschappij. Lukt het ons deze rol te pakken, onze bezoekers daarin mee te nemen en derden te overtuigen van het belang hiervan?

We willen tijdens Boulevard 2019 van 1-11 augustus concreet vormgeven aan de verdere ontwikkeling van het festival van de toekomst. We creëren een onderzoeks- en ontwikkelruimte binnen het festival waar gedurende elf dagen gewerkt gaat worden door professionals en publiek. Het onverschrokken denken en het tastende doen van het festival krijgt elf dagen vorm onder de naam 'BLVR&D'. Boulevard 2019 krijgt een onderzoeksruimte waar (ervarings)deskundigen uit podiumkunst en samenleving elf dagen werken, ontwikkelen, experimenteren. Een openbare plek, aan de rand van het centrale festivalplein die functioneert als R&D voor festival, podiumkunst en samenleving. 'BLVR&D' is ontwikkelplek bij uitstek, de plek voor actief en inclusief burgerschap in een artistieke omgeving en is toegankelijk voor professionals uit verschillende generaties, bezoekers van het festival en bewoners van de stad. De resultaten - essays, schetsen, voorstellen en plannen - zijn zichtbaar om op hun beurt tot nieuwe denk-, deel- en werksessies te verleiden, ook (juist!) als de resultaten anders zijn dan gehoopt of verwacht. Het experiment slaagt ook als iets niet lukt.

BLVR&D

BLVR&D wordt ingericht in een bovenruimte van het Theater aan de Parade¹ die daarvoor op onorthodoxe wijze, via een grote trap en brug vanuit het centrale festivalhart, ontsloten wordt. De ruimte krijgt een geheel eigen vorm: architectenbureau meets laboratorium, met lange en kortere werktafels op zwenkwielen, tekentafels, schema's en papierrollen. In de ruimte: droogtafels/prikwanden waar resultaten (schetsen, teksten) worden opgehangen en zichtbaar zijn voor bezoekers. Dagelijks worden resultaten van binnen naar buiten gebracht middels verslaglegging in de dagkrant en korte vlogs op social media kanalen van de diverse deelnemers, #BLVR&D.

Tien dagen lang wordt van 10.00 - 22.00 uur gewerkt. Onderzoek aan de 'tekentafel' en in collectieve werksessies, *learning by doing*. Uitkomsten op schrift, in beeld, als podcast, etc - worden na het onderzoek overdraagbaar.

BLVR&D is er voor processen met ervaringsdeskundigen, voor de ontwikkeling van professionals (kunstprofessionals én professionals uit andere domeinen) en voor de ontwikkeling van het festival zelf. BLVR&D heeft een uitgesproken talentontwikkelingsfunctie, zowel voor jonge professionals als voor oudere participanten. Het vertrekpunt: Je komt er niet om te kijken maar om mee te denken en doen. Het conceptuele denken, dat door het hele jaar plaatsvindt aan vergadertafels, verdiept zich in het doen tijdens Boulevard.

Het gaat in BLVR&D om ontwikkeling van (een aspect van) de discipline, om eigen ontwikkeling en om de ontwikkeling van vraagstukken rondom samenleven. Het internationale karakter van een groot aantal sessies zorgt voor nieuw vocabulaire, nieuwe perspectieven, waardoor de eigen waarneming verruimt/kantelt. Van ontwikkeling van professionals van de toekomst, tot werken aan een reflectiepraktijk die bij nieuwe vormen van theater past of maatschappelijke thema's die leven in de stad en op het festival. In alle gevallen gaat het om het intensief benutten van de 'hotspot' die Boulevard is in augustus. De context van het festival zorgt voor aanwezigheid van kunstenaars en kunst (= het onderzoeksobject) in vele verschijningsvormen, voor aanwezigheid van internationale professionals en ervaringsdeskundigen uit de stad en het land (= diverse blikken, verhalen, perspectieven), voor een snelkookpan (= samenkomst in tijd en plaats), voor de aanwezigheid van werktafel en 'wandelingen', van concentratie en ontspanning, van inzoomen en uitzoomen; want juist in 'tussenperiodes' en gebieden ontstaat vaak de verwerking en versnelling van het denken.

Social Labs

Boulevard is een festival dat voortdurend innoveert. Daarvoor gaan we in de maakprocessen die we zelf organiseren, de 'social labs', naar de kern van innovatie; we stappen samen met ons publiek en de kunstenaars in het onbekende; het niet-weten. Samen, met mensen met verschillende achtergronden, zoeken we op een creatieve manier oplossingen voor samenlevingsvraagstukken. Kunstenaars zijn getraind in het creatief samenwerken en faciliteren om die reden deze sessies. We onderzoeken 'hoe samen te leven' en we faciliteren de ontmoeting die onze tijd nodig heeft. Het startpunt zijn vraagstukken die we zelf hebben, en die we (vooraf) ophalen bij ons publiek en onze makers. Een theatercontext is door de begrenzing in tijd en plaats bij uitstek geschikt voor het bespreken van belangrijke kwesties: de blik is open, het gesprek gekaderd. Daarnaast is het de plek waar mensen een ervaring opdoen met anderen, die niet tot hun eigen *peer group* behoren, iets wat in het

¹ Dit theater wordt in 2020 gesloopt. Er wordt op dezelfde plek een nieuw theater gebouwd. Wij hebben sterke gedachten over hoe het theater van de 21e eeuw eruit zou moeten zien: het moet méér zijn dan een gebouw waarin 's avonds een voorstelling begint. Een sociale plek voor verbeelding, ontmoeting, ontwikkeling en discours. We bouwen tijdens BLVR&D - alvast - aan het theater van de toekomst; de beroepspraktijk, het gebouw, de samenwerkingen, de projecten.

dagelijks leven nauwelijks nog plaatsvindt. We hebben een trouw lokaal publiek van verschillende generaties. Mensen die naast 'bewoner' ook búrger zijn en hun verantwoordelijkheid voor het samenleven willen en durven nemen. We hebben een bevlogen groep internationale professionals en kunstenaars die elkaar in de festivalcontext ontmoeten. En we hebben vertrouwen van onze peers. Ons festival heeft daarmee de spelers, de omgeving en met BLVR&D ook de gelegenheid in huis om deze samenlevingsvraagstukken te oefenen. Het proces is daarmee dit jaar ook het product. Als er traditionele uitkomsten zijn, nemen we die mee voor de editie van 2020. De zoektocht is open en er is geen gewenste uitkomst, maar er wordt vooraf een aantal pikepalen geslagen. De pijlers voor succes brengen we vooraf met een facilitator in kaart. We brengen het risico in kaart. We ontwikkelen een aantal vangnetten dat in het proces houvast kan bieden, maar omarmen ook tevoren het risico om te mislukken. De onderzoeksvragen worden vooraf gecommuniceerd via festivalpublicaties en hangen aangeplakt tijdens de sessies. Bezoekers van het festival kunnen in en uit lopen en zien door wie, en met welk doel en binnen welke vraagstelling, gewerkt wordt. In de BLVRD Dagkrant wordt verslag gedaan van de verschillende werksessies.

Een aantal andere groepen dat we ontvangen en dat één of meerdere dagdelen in de ruimte aan het werk is (zie bijlage voor toelichting).

- CAMP; We zijn gastheer voor internationaal project CAMP – Creative Agent Manager Producer - voor uitwisseling tussen ervaren en nieuwe creatief agenten, managers en producenten (i.s.m. FTA in Montréal en GTD festival in Göteborg)
- Danse Mutante; We hosten een Montréal - Rotterdam - New York - Bamako onderzoekssamenwerking van en met dansmakers Ann Van den Broek (NL/BE), Mélanie Demers (CA), Ann Liv Young (US) en Kettly Noël (Mali).
- Dans & Durf; We ontvangen jonge critici over dans uit Noorwegen en Nederland in het project Dans & Durf (van DansBrabant en Domein voor de Kunstkritiek).
- Highlights from the Lowlands; een groep internationale theater- en dansprogrammeurs ontwikkelen in een werksessie alternatief vocabulaire voor de beoordeling van niet-westers theater en het oprekken van de westerse canon.
- Boulevard Age Friendly; een ontmoeting tussen jonge en oude stadsbewoners en een onderzoek naar hoe de uitwisseling tussen generaties kan bijdragen aan een gezonde samenleving.
- Indische Gemeenschap; werksessie van de Indische gemeenschap in 's-Hertogenbosch, een aantal kunstenaars met Indische wortels/achtergrond en de festivalorganisatie over een programma voor Boulevard 2020, als Nederland op 15 augustus 75 jaar bevrijding van Nederlands-Indië herdenkt. En meer... Het programma is nog in ontwikkeling.
- Buhne Bisoux; twee jonge theatermakers, tevens de redactie van tijdschrift Buhne Bisoux, ontwikkelen hun nieuwe publicatie door op het festival advies te verzamelen over de onzekerheid van hun beroepspraktijk. Ze voeren hiertoe gesprekken met mid career theatermakers die op het festival te zien zijn over hun beroepspraktijk.

In de bijlage Projecten BLVR&D zijn uitwerkingen (in ontwikkeling) te lezen van de verschillende projecten in de BLVR&D.

ontwikkelvragen

Waar we tijdens Boulevard 2015 dankzij Brabant C een positieve stap konden zetten richting Kunstenplan 2017-2020, willen we vier jaar later opnieuw een goede uitgangssituatie voor een nieuwe beleidsperiode creëren. Opnieuw wordt steun gevraagd om een stap te kunnen zetten die het festival strategisch positioneert, maar vooral óók de ruimte biedt om een nieuwe ontwikkelstap te onderzoeken.

De verschillende ontwikkelvragen vallen uiteen in drie categorieën: 1) de meetbare vragen (met name die vanuit marketing) 2) de 'min of meer' meetbare vragen (geluksbeleving/inspiratie/zingeving) en 3) de 'onmeetbare vragen', waarop we desalniettemin toch antwoorden proberen te geven.

Het gehele onderzoek kan beschouwd worden als een fundamentele verdieping van onze 'pragmatische' manier van werken: luisteren, analyseren, handelen, reflecteren, luisteren, analyseren, nieuwe stap. We halen kennis op door te proberen, te toetsen. We leren ook wat niet werkt en waarom niet. Zo kunnen we verder.

Concreet bevat deze nieuwe stap:

1. **versterking van de internationale programmering** – het toelaten van meer en meer diverse stemmen en kleuren – door een investering op programmegebied. Naast de inmiddels als regulier te beschouwen vier internationale makers/gezelschappen willen we er minimaal vier toevoegen.

partners/partijen

De voorgenomen internationale programmering 2019 bestaat dan onder anderen uit Ersan Mondtag/NTGent [DE/BE]- De Living | Alessandro Sciarroni [IT] - Augusto | Melanie Démers/Mayday Danse [CA] – Animal Triste (+ residentie Danse Mutante) | Maqamat Dance/Omar Rajeh [LB] - #minaret | Chiara Bersani [IT] – The Gentle Unicorn | Tabea Martin [CH] - Forever | Liz Aggiss [EN] – The English Channel

ontwikkelvragen

- kan het festival (kunnen de bezoekers) een groeiend aandeel internationaal werk van veelal onbekende makers met vaak cutting edge werk aan? Of: hoe kunnen we voor onze bezoekers de drempel verlagen

internationaal werk van veelal onbekende makers te gaan zien?

- Hoe kunnen we de drempel verlagen om bezoekers een kaartje voor internationaal werk te laten kopen? Behoeft het internationale werk extra contextuele of praktische inspanningen om het goed bij de bezoekers te laten 'landen'?
- wordt het groeiende internationale aanbod en de inbedding door professionals gezien en gewaardeerd?²

risico's

- publiek moet kiezen tussen een bekend terugkomend Nederlands kunstenaar (Artemis / Jetse Batelaan, Schweigman&, Alexandra Broeder, etc.) of onbekend internationaal werk, vaak ook niet-Nederlandstalig.
- we verliezen de connectie met lokale/regionale makers

strategie

Het aanbod aan lokaal/regionaal werk verandert weinig. We proberen het publiek wat voor nationaal werk komt tevens te wijzen op het internationale werk.

We doen regelmatig metingen. Vanuit deze kennis kunnen we goed zien wat de ontwikkeling is van ons festivals op verschillende vlakken. Zo is er elk jaar een uitgebreid publieksonderzoek en we vragen de internationale professionals een uitgebreide enquête in te vullen. We bevragen specifiek op de geformuleerde ontwikkelpunten. Verworven inzichten vormen belangrijke input voor de programmering en voor de marketingaanpak (met als doel een hogere omzet, verkoop tickets) in de toekomst.

2. **onderzoek naar inclusieve werking** door de organisatie van vijf *social labs* met specifieke publieksgroepen uit de stad. Vijf werksessies (nadrukkelijk géén praat-/luistersessies) waar specifieke groepen burgers/bewoners, maatschappelijke partijen en kunstenaars werken aan betekenis en vorm van een festival dat tegemoet komt aan hun vragen en behoeften.

partners/partijen:

Een lab wordt georganiseerd rondom en met de Indische gemeenschap en kunstenaars met wortels in het voormalig Nederlands Indië, als voorbereiding op een programma in Boulevard 2020 en als gedeelde zoektocht naar het vinden van taal om de gezamenlijke geschiedenis bespreekbaar te maken en levend te houden. Een tweede lab vindt plaats met onder meer Jetse Batelaan en Liesbet Swings van Artemis, Tabea Martin [CH] en twintig jongeren van 15-21 jaar. Hier wordt een plan gemaakt voor wat het theater na 2025 moet zijn. Een derde lab gaat over hoe de behoeften van ouderen beter bestendig kunnen worden. Dit lab wordt mede vormgegeven door Liz Aggiss [EN]. Twee labs zijn nog in ontwikkeling.

ontwikkelvragen

- welke organisatorische en inhoudelijke voorwaarden zijn er om een social lab met impact te realiseren?
- levert een werksessie in deze vorm voldoende munitie op om programmering te beïnvloeden?
- kunnen deze werksessies zich ontwikkelen tot een 'tool' waarmee we onze werking daadwerkelijk openen voor stemmen van buiten de organisatie?
- hoe werken we samen met maatschappelijke organisaties en andere partners
- zijn partners bereid hier ook financieel aan bij te dragen?

risico's

- wankel evenwicht tussen uitnodigen/verwelkomen van 'de ander' en 'exotiseren' van die ander.
- de te ontvangen gasten voelen zich een 'tool' van de festivalorganisatie in plaats van serieus gehoord te worden.
- er ontstaan gesprekken die herhalingen van zetten zijn / er wordt niet creatief gedacht.

strategie

Het team heeft kennis en kunde beschikbaar om risico's vooraf te benoemen en ongewenste effecten tijdig te signaleren. Zo is artistiek adviseur Peggy Ollslaegers 11 dagen lang aanwezig op het festival om met name de inhoudelijke ontwikkeling in BLVR&D te volgen. We bouwen verder op kennis die al in huis is, zoals die van adviseur Ollslaegers uit eerdere ervaringen in Schotland, Engeland, Noorwegen, Italië en ervaringen van onze programmeurs in verschillende (inter)nationale contexten. Ook wordt kennis gebruikt van samenwerkingspartners als KVS Brussel en de Vooruit Gent.

De input uit deze sessies wordt meegenomen in onze business plan voor 2021-2024 in relatie tot (maatschappelijke) samenwerkingspartners.

- ² In 2015 vond een 'nulmeting' plaats bij het kleine groepje professionals dat toen het festival bezocht. Welke antwoorden krijgen we anno 2019 op dezelfde vragen?

3. **ontwikkeling van BLVR&D** met diverse internationale samenwerkingsinitiatieven om de mogelijke positionering van Boulevard als internationale hotspot voor artistiek en sociaal onderzoek en ontwikkeling te testen.

partners/partijen

- voor CAMP; creatief agenten, managers en producenten i.s.m. FTA in Montréal en GTD festival in Göteborg
- voor Danse Mutante; partners/kunstenaars uit Montréal - Rotterdam - New York - Bamako
- voor Dans & Durf; jonge internationale critici over dans in het project Dans & Durf (van DansBrabant en Domein voor de Kunstcritiek.
- voor het *apprentice*-programma m.b.t. inclusiviteit werken we met het Gentse Kunstencentrum Vooruit en de Brusselse KVS.
- in een werksessie rondom alternatief vocabulaire voor de beoordeling van niet-westers theater en het oprekken van de westerse canon schuiven 30 internationale professionals uit het programma Highlights from the Lowlands aan.

ontwikkelvragen

- welke behoeften leven er bij internationale professionals op het gebied van onderzoek en ontwikkeling?/ voor welke partijen kan deze R&D mogelijkheid interessant zijn?
- hoe faciliteer en betrek je dergelijke partijen?
- hoe communiceer je over een 'achterkant' programma?
- hoe kan je BLVR&D inzetten om Boulevard internationaal te positioneren?

risico's

- versnipperde aandacht vanwege grote hoeveelheid groepen. *NB Onze organisatie heeft ervaring met werken vanuit een brede (multi-)focus. De organisatie kan zowel een groot festivalplein organiseren, als een inhoudelijk gesprek in het Josephkwartier. Wij luisteren naar de wensen van een groep en acteren naar kennis. Desalniettemin vraagt dit aandacht.*
- de gedeelde kennis tijdens BLVR&D verdwijnt uit het Boulevard domein na afloop

strategie

We communiceren dat BLVR&D een werkplek is met een ontwikkeldoel. Het proces moet altijd gedeeld kunnen worden, eventueel in een tekening, een tekst of een voorstelling. Een vaste Boulevard medewerker is altijd bij het deelmoment en vangt dit op. Een specifieke rol is hier weggelegd voor Jowi Schmitz die het opvolgen, bevragen en vastleggen van de ontwikkelingen als eigen taak heeft.

team

Naast de vele externe partijen en partners, waarvan een aantal hierboven is genoemd, is een aantal interne personen betrokken bij de ontwikkelstappen. De meeste personen waren tevens betrokken bij het festival tijdens de eerdere door Brabant C ondersteunde periode (2015-2017) en gezamenlijk maken zij de plannen voor de nieuwe periode (2019, 2020 én 2021-2024). Onze afdelingen marketing en programma werken intensief samen en delen de visie op de rol die theater (kunst) kan spelen in de democratische samenleving. Waar de afdeling programma ruimte wil bieden aan verschillende stemmen, wil de afdeling marketing veel verschillende soorten bezoekers aanspreken. De afdelingen werken in nauwe afstemming aan een inclusief festival: programmatisch en op het gebied van publiekswerking.

In de bijlage C.V.'s team Boulevard vindt u het overzicht van de betrokken teamleden en hun functies.

evaluatie en verslaglegging

Omdat het onderzoek plaatsvindt tijdens het festival, dus op een moment dat de festivalorganisatie middenin de hectiek van elf dagen festival zit, is het nodig dat een extern betrokkene zicht houdt op de impact van de pilot. Journalist en schrijver Jowi Schmitz is gevraagd om als 'schrijver in residence' tijdens het festival aanwezig te zijn. Voorafgaand aan het festival vindt een tweetal sessies plaats, waarin zij de motivering van het team voor de verschillende ingrepen leert kennen. Ook worden de ontwikkelingsvragen aangescherpt. Tijdens het festival is Jowi verantwoordelijk voor de validatie van de onderzoeksvragen. Zij observeert, stelt vragen en brengt verslag uit vanuit het perspectief van de betrokken buitenstaander.

Na de festivalperiode bevraagt zij het organiserend team en werkt ze met hen aan de vertaling van de ervaringen in de nieuwe plannen.

Waar BLVR&D ruimte moet bieden aan R&D van de sector, onder meer in relatie tot het publiek/de samenleving, dient het dit jaar expliciet ook als R&D voor de ontwikkeling van het festival zelf. Boulevard geeft zichzelf de ruimte om een aantal gedachten voor de nieuwe beleidsplanperiode te onderzoeken.

Door middel van (publieks)onderzoek wordt de impact van de georganiseerde activiteiten getoetst. Vragen naar de ervaringen van het publiek met de verschillende (internationale) stemmen en publiekswerking maken onderdeel uit van het publieksonderzoek van Hendrik Beerda. Deelnemers aan de verschillende werksessies krijgen korte evaluatieformulieren toegestuurd.

De ervaringen en terugkoppeling van Jowi Schmitz wordt samengevoegd met de resultaten van de verschillende (publieks)onderzoeken die voor, tijdens en na het festival worden gedaan. Vanuit de gekoppelde informatie kan validatie plaatsvinden.

Tot slot

In de periode na editie 2019 worden ervaringen meegenomen in de organisatie en in de planvorming voor 2021-2024. De timing is daarmee perfect: met de eerste gedachten over 2021-2024 als basis, hoopt het festival met steun van Brabant C de kans van slagen van deze plannen te testen en evalueren. Daarnaast kan de investering in editie 2019, net als in 2015, bijdragen aan de totstandkoming van een aantrekkelijk programma, dat goede uitgangspositie biedt voor de beoordeling van de activiteiten en plannen van het festival door nieuwe adviescommissies.

Vanuit de nu geschetste klijtlijnen 2021-2024, het onderzoek tijdens het festival en de validatie van de ontwikkelvragen, worden de kaders van het beleidsplan en business plan 2021-2024 gesteld. Dit wordt uitgewerkt in het najaar van 2019.

De gedachten over BLVR&D zijn in aanloop naar het schrijven van dit plan voorgelegd aan een aantal particuliere fondsen dat positief heeft gereageerd. VSB Fonds wil mogelijk zijn bijdrage van de laatste edities voor dit doel verhogen, hetzelfde geldt voor Dioraphte Fonds. Twee nieuwe fondsen overwegen eveneens te investeren: Janivo Fonds en De Versterking. Uitslagen van deze aanvragen worden op korte termijn verwacht. Wij houden u hiervan op de hoogte.

Toelichting op de begroting:

De begroting is opgesteld in een format waarin alle losse projecten van het ontwikkelproject zijn meegenomen en het is zo realistisch mogelijk begroot. Wij houden bij de begroting rekening met de *fair practice code* en in open overleg met medewerkers en de richtlijnen uit de cao Nederlandse Podia bepalen wij hun tarieven. Een aantal aanvragen bij publieke en particuliere fondsen loopt nog. Vanzelfsprekend houden wij uw fonds op de hoogte van de uitslagen van deze fondsen. In de maand juli bieden wij uw fonds een definitieve begroting aan. Aansluitend nog een aantal opmerkingen over de specifieke posten in de begroting

- De aanvraag van BrabantC en daarmee het aangevraagd budget komt onder meer ten goede aan de investeringen in BLVR&D & de social labs. -
- Voor een aantal projecten ontvangen we bijdragen van externe partners. Hieronder vallen 'Highlights from the Lowlands' en 'Age Friendly project'
- In de begroting is te zien dat we met vier internationale performances (naast de reguliere vier internationale programma-onderdelen) het internationale aanbod willen versterken. Deze voorstellingen uit Italië, Libanon, Canada en een Belgisch-Duitse samenwerking typeren zich door de expliciete stemmen achter dit werk. Voor al de vier producties geldt dat er krachtige, autonome choreografen achter het werk zitten, die werken vanuit hun thuisbasis, hun culturele achtergrond en perspectief. Wij willen op deze voorstellingen onze ontwikkelvragen toepassen. Wellicht ten overvloede; de overige vier voorstelling genoemd, worden niet meegenomen in de totaalbegroting van dit ontwikkelproject.
- Het aangevraagde bedrag aan het Brabant C fonds komt uit op 22% van de begroting van het ontwikkelproject, een totaalbedrag van €59.500,-